

Interpretace dat z pozorování tranzitu exoplanety

E. Bednářová, E. Švarcová, D. Menšík, A. Podmanická

MFF UK, V Holešovičkách 2, Praha 8

bednarovaeliska236@gmail.com, podmanickaana@gmail.com,
evelisvarcova@gmail.com, davca@mensikovi.com

Abstrakt:

V rámci miniprojektu jsme interpretovali získaná a zpracovaná fotometrická data tranzitu exoplanety. Cílem bylo určit, co nejvíce parametrů a charakterizovat zkoumanou planetu.

1 Úvod

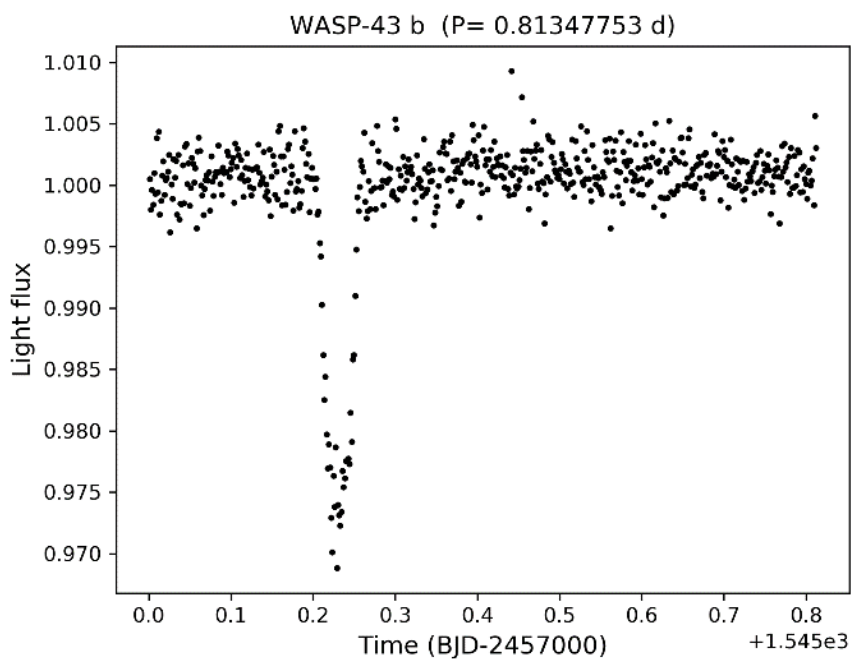
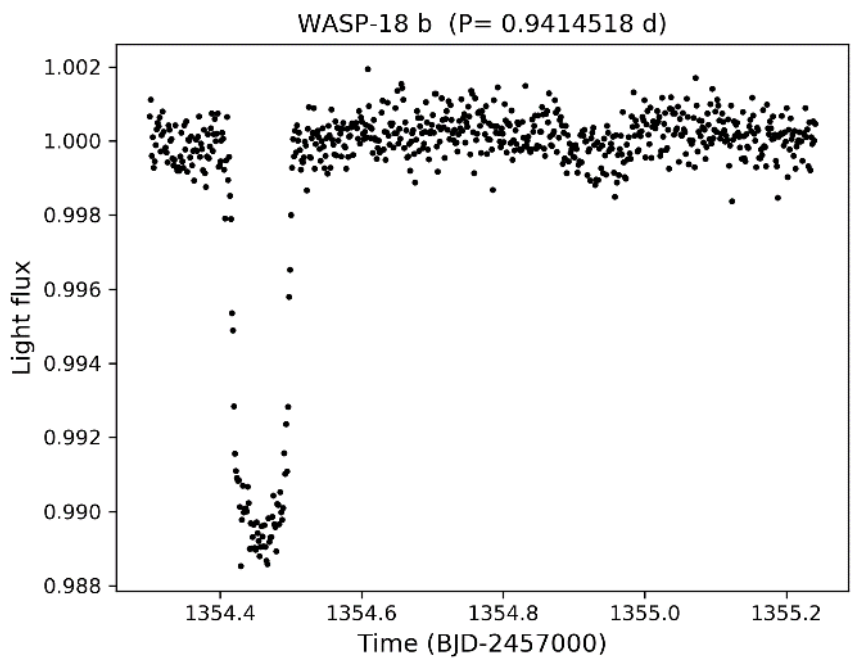
Exoplaneta (extrasolární planeta) je planeta obíhající jinou hvězdu než Slunce. Zkoumání exoplanet nám pomáhá určit, zda může existovat život jinde než na Zemi. Zjišťujeme, zda se exoplanety nachází v obyvatelné zóně, která je definována jako oblast, ve které se voda může nacházet v kapalném skupenství. V dnešní době mnoho informací získáváme z vesmírných sond. V roce 2009 byla vyslána sonda Kepler za účelem detekce exoplanet a později sonda TESS v roce 2018. K detekci exoplanet je používáno mnoho metod, mezi nejpoužívanější patří tranzit a metoda radiálních rychlostí, pomocí které byla objevena první exoplaneta při hvězdě podobné Slunci 51 Pegasi b v roce 1995. K tranzitu dochází, když exoplaneta prochází z pohledu pozorovatele před svou mateřskou hvězdou.

2 Materiály a metody

Pracovali jsme s normovanými daty získanými z pozorování tranzitů 2 různých exoplanet sondou TESS. Data ukazují změnu intenzity světelného záření hvězdy v závislosti na čase. Pracovali jsme s daty zpracovanými v grafech, ze kterých jsme vyčítali údaje (např. doba trvání tranzitu exoplanety, maximální pokles jasnosti v průběhu tranzitu, přítomnost okrajového ztemnění). Po dohledání hmotnosti a poloměru mateřské hvězdy jsme byli schopni určit poloměr exoplanety, vzdálenost exoplanety od její mateřské hvězdy a zda se exoplaneta nachází v obyvatelné zóně.

V zpracovaných fotometrických datech můžeme vidět linii konstantní svítivosti a následný pokles způsobený tranzitem exoplanety. Začátek a konec tohoto poklesu svítivosti indikuje první a poslední kontakt a porovnáním časů, kdy tyto události nastaly, můžeme zjistit délku trvání celého tranzitu exoplanety. Další zajímavý jev, který jsme mohli z dat vypožorovat je efekt okrajového ztemnění. Tento efekt nastává v důsledku toho, že hvězda nesvítí rovnoměrně jasně na celém svém disku, ale její jasnost mírně klesá od středu směrem ke krajům hvězdy. V grafu se tento efekt projevuje mírným prohloubením ve světelné křivce. Když zjistíme maximální pokles jasnosti, tak pomocí vztahu $I_{max} - I_{min} = \frac{R_p^2}{R_h^2}$ můžeme zjistit poměr

poloměru exoplanety a poloměru hvězdy. Po dohledání poloměru mateřské hvězdy můžeme určit poloměr exoplanety. Když dohledáme hmotnost mateřské hvězdy, můžeme pomocí vztahu $r^3 = \frac{GM_h}{4\pi^2} \cdot P_p^2$ určit vzdálenost exoplanety od své mateřské hvězdy, kde G je gravitační konstanta, M_h je hmotnost mateřské hvězdy a P_p je perioda oběhu exoplanety. Pro zjednodušení dalších úvah předpokládáme, že mateřská hvězda zkoumané exoplanety má stejný zářivý výkon jako Slunce. Díky tomu můžeme určit, že hranice obyvatelné zóny jsou 0,95 AU – 1,37 AU. Porovnáním vypočítané vzdálenosti s těmito hraničními hodnotami zjistíme, že ani jedna ze zkoumaných exoplanet se nenachází v obyvatelné zóně.

3 Výsledky

Název exoplanety	WASP-43 b	WASP-18 b
Mateřská hvězda	WASP-43	WASP-18
Souhvězdí	Fénix	Sextant
Délka tranzitu [h]	$1,8 \pm 0,6$	$2,4 \pm 1,2$
Perioda [den]	0,81347753	0,9414518
Maximální pokles svítivosti	$0,032 \pm 0,003$	$0,011 \pm 0,001$
Efekt okrajového ztemnění	ANO	ANO
Poloměr mateřské hvězdy [km]	464 000	856 000
Poloměr exoplanety [km]	$84\,000 \pm 3\,890$	$89\,800 \pm 4\,080$
Hmotnost hvězdy [$M_{\odot}$]	$0,717 M_{\odot}$	$1,24 M_{\odot}$
Vzdálenost od mateřské hvězdy [AU]	0,015	0,021
V obyvatelné zóně	NE	NE

Porovnání vypočítaných hodnot s oficiálními údaji:

Exoplaneta	WASP-43 b		WASP-18 b	
	Náš výpočet	Exoplanet.eu	Náš výpočet	Exoplanet.eu
Poloměr exoplanety[km]	$84\,000 \pm 3\,890$	$72\,400 \pm 1\,320$	$89\,800 \pm 4\,080$	$81\,400 \pm 5\,380$
Vzdálenost exoplanety od mateřské hvězdy[AU]	0,015	0,015	0,021	0,021

4 Shrnutí

Vypočítané vzdálenosti exoplanet od mateřských hvězd se shodují s oficiálními údaji, ale vypočítané poloměry exoplanet mají jisté odchylky od oficiálních údajů nejpravděpodobněji v důsledku nepřesného odhadu hodnot z grafu. Z normovaných fotometrických dat se nám povedlo dané exoplanety poměrně přesně charakterizovat.

Většina doposud zkoumaných exoplanet má krátkou periodu oběhu, tudíž jsou ve většině případů blízko své hvězdy, a proto se nenachází v obyvatelné zóně. Budoucí pozorování planet mimo naši Sluneční soustavu může přispět k hledání mimozemského života. Pohled na vzdálené hvězdné soustavy nám přináší pochopení historie formování naší Sluneční soustavy a naší planety Země.

Poděkování

Děkujeme našemu vedoucímu miniprojektu Mgr. Danielovi Dupkalovi za provedení na cestě objevování exoplanet a ukázaní nekonečného světa astronomie. Naše díky patří taktéž organizátorům Týdne vědy za možnost zúčastnit se této unikátní akce.

Reference

- [1] http://exoplanet.eu/catalog/wasp-18_b/
- [2] http://exoplanet.eu/catalog/wasp-43_b/
- [3] M. Blažek a spol. *Pozorování, popis a charakterizace exoplanet pomocí 2M Perkoval dalekohledu na hvězdárně v Ondřejově.*
- [4] https://sk.wikipedia.org/wiki/Ob%C3%BDvate%C4%BEn%C3%A1_z%C3%B3na